

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્ય અને અન્યો

વિરૂદ્ધ

શ્રી શ્રી લક્ષ્મી જનાર્દન ઠાકુર અને અન્યો.

ઓગસ્ટ ૨૧, ૨૦૦૬

[અરિજીત પસાયત, ન્યાયમૂર્તિશ્રી અને લોકેશ્વર સિંઘ પંતા, ન્યાયમૂર્તિશ્રી]

ધાર્મિક અને સખાવતી દાન:

જાહેર અને ખાનગી દાન--- વચ્ચેનો તફાવત --- દાનનું સ્વરૂપ

નક્કી કરવા માટેના સંબંધિત પરિબળો --- ચર્ચા કરેલ છે.-- હકીકતો
એવી છે કે, દેવતા શ્રી શ્રી લક્ષ્મી જનાર્દન ઠાકુર દ્વારા રાખવામાં આવેલી
જમીન --- દાન જાહેર હતું કે ખાનગી તે સંબંધિત પ્રશ્ન --- હાઈકોર્ટે
ઠરાવ્યું કે દાન ખાનગી પ્રકૃતિનું હતું--- ઠરાવાયુ:હાઈકોર્ટે વાસ્તવિક
સ્થિતિને યોગ્ય પરિપ્રેક્ષ્યમાં ધ્યાનમાં લીધી ન હતી અને ઘણા સંબંધિત
દસ્તાવેજો અને સામગ્રીનો સંદર્ભ આપ્યો ન હતો --- મામલો ફરીથી
વિચારણા માટે પાછો મોકલવામાં આવ્યો હતો --- પશ્ચિમ બંગાળ જમીન
સુધારણા અધિનિયમ, ૧૯૫૫ - કલમ ૧૪, એમ(૫) & (૬) અને ૧૪ટી(૬)
& (૯).

મહેસૂલ અધિકારીએ પશ્ચિમ બંગાળ જમીન સુધારણા અધિનિયમ,
૧૯૫૫ની કલમ ૧૪ટી(૬) અને (૯) અને ૧૪એમ(૫) અને (૬) હેઠળ
તપાસ કાર્યવાહીનો નિકાલ કર્યો, જેનાથી દેવતા શ્રી શ્રી લક્ષ્મી જનાર્દન

ઠાકુરને ૨૪.૨૨ એકર જમીન રાખવાની મંજૂરી મળી અને બાકીની જમીન રાજ્યમાં સોંપવાનો નિર્દેશ મળ્યો.તેમાં વધુમાં જણાવાયું હતું કે આ દાન ફક્ત સખાવતી અને ધાર્મિક હેતુ માટે જાહેર પ્રકૃતિની હતી અને તેથી કાયદાની કલમ ૧૪એમ(૬) મુજબ ૭ માનક હેક્ટર જમીન જાળવી રાખવાનો હકદાર હતો. અપીલ અધિકારી તેમજ ટ્રિબ્યુનલે મહેસૂલ અધિકારી દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશને સમર્થન આપ્યું હતું.

જોકે, હાઈકોર્ટે નીચેના અધિકારીઓ દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશોને રદબાતલ ઠેરવ્યા હતા અને કહ્યું હતું કે આ સમર્પણ મોટા પાયે જાહેર જનતાના ઉપયોગ અથવા લાભ માટે અથવા તેના ચોક્કસ વર્ગ માટે પણ કરવામાં આવ્યું ન હતું અને તેથી, આ દાન ખાનગી પ્રકૃતિનું હતું.તેથી આ અપીલ.દાખલ કરવામાં આવી.

અપીલને મંજૂરી આપી અને આ બાબતને હાઈકોર્ટમાં ફરીથી

મોકલવામાં આવી,

કોટેં એવું ઠરાવ્યુ:૧.૧. ધાર્મિક દાન બે પ્રકારના હોય છે, જાહેર અને ખાનગી.જાહેર દાનમાં, સમર્પણ મોટા અથવા ચોક્કસ વર્ગના લોકોના ઉપયોગ અથવા લાભ માટે હોય છે.પરંતુ જ્યારે મિલકતને પારિવારિક દેવની પૂજા માટે અલગ રાખવામાં આવે છે, જેમાં લોકોને રસ નથી, ત્યારે દાન ખાનગી હોય છે.તે હકીકતનો પ્રશ્ન છે કે મંદિર ખાનગી છે કે જાહેર.મંદિરની મિલકતોની હદ, ભક્તોના આચરણનો માર્ગ, સ્થાપક અને તેમના વંશજો દ્વારા કરવામાં આવતી દેખરેખ, ભાડા અને નફાનો ઉપયોગ લાંબા સમય સુધી મંદિર માટે જ થાય છે કે કેમ તે ધ્યાનમાં લેવાના સંબંધિત પરિબલો છે. મંદિર જાહેર છે કે ખાનગી, તેમજ દર્શન અને પૂજા માટે મંદિરમાં આવતા જાહેર લોકો, મંદિરનો દેખાવ, મેનેજમેન્ટ સાથે જાહેર સભ્યોનો સંબંધ અને અગાઉના નિવેદનો અથવા પક્ષકારોના પ્રવેશ.[૮૪૬-એચ; ૮૪૭-એ, બી]

૧.૨. ટ્રસ્ટ ખાનગી છે કે નહીં તે નક્કી કરવા માટે, નીચેના પરિબલો સુસંગત છે:(૧) જો લાભાર્થીઓ નિશ્ચિત વ્યક્તિઓ હોય; (૨) જો ગ્રાન્ટર કોઈ વ્યક્તિની તરફેણમાં કરવામાં આવ્યો હોય અને કોઈ દેવતાની તરફેણમાં ન હોય; (૩) મંદિર દાતાના નિવાસસ્થાનના પરિસરમાં આવેલું હોય; (૪) જો મહેસૂલ રેકૉર્ડ અથવા એન્ટ્રીઓ સૂચવે છે કે જમીન કોઈ વ્યક્તિના કબજામાં છે અને દેવતાના નહીં.બીજી તરફ એક અનુમાન લગાવી શકાય છે કે મંદિર તેની સાથે જોડાયેલી મિલકતો સાથે એક જાહેર ટ્રસ્ટ છે:(૧) જો જનતા હક તરીકે મંદિરની મુલાકાત લે છે; (૨) જો દાન દેવતાનું નામ હોય; (૩) લાભાર્થીઓ જનતા છે; (૪) જો વ્યવસ્થાપન જનતાની એજન્સી દ્વારા કરવામાં આવે છે અથવા મંદિરના હિસાબોની જનતા દ્વારા તપાસ કરવામાં આવી રહી છે.

[૮૪૭-સી-એફ]

૨. ઉચ્ચ ન્યાયાલયના ચુકાદાનું સાદુ વાંચન દર્શાવે છે કે વાસ્તવિક

સ્થિતિને તેના યોગ્ય પરિપ્રેક્ષ્યમાં ધ્યાનમાં લેવામાં આવી નથી અને હકીકતમાં ઉચ્ચ અદાલતે કેટલાક સંબંધિત દસ્તાવેજો અને સામગ્રીનો ઉલ્લેખ કર્યો નથી.ઉચ્ચ અદાલતે તમામ સંબંધિત પાસાઓ પર વિચાર કર્યો હોય તેવું લાગતું નથી અને તે એકાએક નિષ્કર્ષ પર આવી છે.બાબતોની યોગ્યતાને ધ્યાનમાં રાખીને, હાઈકોર્ટના આદેશને રદ કરવો અને આ બાબતને નવેસરથી વિચારણા માટે તેને મોકલી આપવી યોગ્ય રહેશે.[૮૪૭-જી; ૮૪૮-જી, એચ]

કલકત્તા ઉચ્ચ ન્યાયાલયના ડબલ્યુ.પી.એલ.આર.ટી. માં ૩૦.૪.૨૦૦૩ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી.

અપીલકર્તાઓ તરફે અવિજિત ભદ્રાચાર્જી.

પ્રતિવાદીઓ તરફે રાજ કુમાર ગુપ્તા, શિવ કુમાર ગુપ્તા, એ. એન.

બરદિયાર, બી. કે. શાહી અને એસ. બી. ઉપાધ્યાય.

કોર્ટનો ચુકાદો અરિજીત પસાયત ન્યાયમૂર્તિશ્રી દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો

પરવાનગી આપવામાં આવી.

અપીલકર્તાઓ કલકત્તા હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચે આપેલા ચુકાદાની કાયદેસરતા પર સવાલ ઉઠાવે છે, જેમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે દાન જે વિવાદનો વિષય હતો તે ખાનગી પ્રકારનું હતું. આમ ધાર્યા પછી, ઉચ્ચ અદાલતે મહેસૂલ અધિકારી અને પદેન નાયબ જમીન અને જમીન સુધારણા અધિકારીને કરેલા અવલોકનો અને નોંધાયેલા તારણોની નોંધ લઈને આ બાબતે નવેસરથી નિર્ણય લેવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો. નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો કે તમામ સંબંધિત પક્ષોને સુનાવણીની તક આપ્યા પછી નિર્ણય

લેવામાં આવશે.

ટ્રંકમાં પૃષ્ઠભૂમિ હકીકતો નીચે મુજબ છે:

મહેસૂલ અધિકારીએ પશ્ચિમ બંગાળ જમીન સુધારણા અધિનિયમ, ૧૯૫૫ (ટ્રંકમાં 'અધિનિયમ') ની કલમ ૧૪ટી (૬), ૧૪ટી (૯), ૧૪એમ (૫) અને ૧૪એમ (૬) હેઠળ ૨૦૦૨ની ૩/હુગલી તરીકે નોંધાયેલી કાર્યવાહી શરૂ કરી હતી, જેથી દેવ શ્રી શ્રી લક્ષ્મી જનાર્દન ઠાકુર (ત્યારબાદ 'દેવતા'તરીકે ઓળખવામાં આવે છે) દ્વારા કબજામાં લેવામાં આવેલી જમીનની કુલ હદની તપાસ કરી શકાય અને તે પ્રશ્ન નક્કી કરી શકાય કે શું દાન જાહેર કે ખાનગી પ્રકૃતિનું છે અને સંબંધિત મુદ્દાઓ છે.એ નોંધવું જોઈએ કે આ કાયદા હેઠળ મહેસૂલ અધિકારી એ હોદાની રૂએ નાયબ જમીન અને જમીન સુધારણા અધિકારી છે.

૩.૧૨.૨૦૦૧ ના આદેશ દ્વારા, મહેસૂલ અધિકારીએ દેવતાને ૨૪.૨૨ એકર જમીન જાળવી રાખવાની મંજૂરી આપતી કાર્યવાહીનો નિકાલ કર્યો અને બાકીની જમીન રાજ્યમાં નિહિત કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો. મહેસૂલ અધિકારીએ એવું માન્યું હતું કે દાન ફક્ત સખાવતી અને ધાર્મિક હેતુ માટે જાહેર પ્રકૃતિનું છે અને તેથી કાયદાની કલમ ૧૪ એમ (૬) ની દ્રષ્ટિએ ૭ પ્રમાણભૂત હેક્ટર જમીન જાળવી રાખવાનો હકદાર છે. ઉપરોક્ત આદેશને પડકારતા, પશ્ચિમ બંગાળ જમીન સુધારણા અને ટેનન્સી ટ્રિબ્યુનલ (ત્યારબાદ 'ટ્રિબ્યુનલ' તરીકે ઓળખવામાં આવે છે) સમક્ષ ઉપરોક્ત દેવતાના શેઝેટ્સ દ્વારા ઓ.એ.૩૨૮/૨૦૦૨ તરીકેની અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી, જેમાં દાવો કરવામાં આવ્યો હતો કે દેવતાનું પાત્ર પ્રકૃતિમાં ખાનગી હતું. ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા ઉપરોક્ત ઓ. એ. નો નિકાલ કરવામાં આવ્યો હતો, જેમાં અરજદારોને નિયુક્ત અપીલ અધિકારી, જિલ્લા જમીન અને જમીન સુધારણા અધિકારી સમક્ષ કાયદાની જોગવાઈઓ હેઠળ વૈધાનિક અપીલ કરવાનું સૂચન કરવામાં

આવ્યું હતું.પ્રતિવાદીઓએ અપીલ અધિકારી સમક્ષ કાયદાની કલમ ૫૪ની શરતો અનુસાર વૈધાનિક અપીલને દાખલ કરી હતી જેઅપીલ કેસ નં.૫૨/૨૦૦૨ તરીકે નોંધવામાં આવી હતી.૩૧.૫.૨૦૦૨ ના આદેશ દ્વારા અપીલ સત્તામંડળે અપીલને નકારી કાઢી હતી અને મહેસૂલ અધિકારી દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશની પુષ્ટિ કરી હતી.

ઉપરોક્ત ચુકાદાથી વ્યથિત થઈને ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ અપીલ (ઓ.એ.નં.૨૧૭૫/૨૦૦૨) દાખલ કરવામાં આવી હતી, જેમાં દેવતાની સંપત્તિને સંપૂર્ણ હોવાનો દાવો કરવામાં આવ્યો હતો, અને શેબેટ્સની વ્યક્તિગત સંપત્તિ નહીં.

પક્ષકારોને સાંભળ્યા પછી ટ્રિબ્યુનલે ઓ. એ. ને નકારી કાઢ્યું હતું કે તેની સમક્ષ અરજદારો દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલી દલીલોને નક્કર અને અનુપલબ્ધ સામગ્રીના આધારે નક્કર કારણોસર અપીલ અધિકારી દ્વારા યોગ્ય રીતે નકારી

કાઢવામાં આવી હતી.

ટ્રિબ્યુનલ નં. ઉપરોક્ત ચુકાદાને પડકારતી, કલકત્તા હાઈકોર્ટ સમક્ષ એક રિટ પિટિશન દાખલ કરવામાં આવી હતી જે ડબલ્યુ.પી.એલ.આર.ટી. તરીકે નોંધાયેલી હતી.કલકત્તા હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચે વિવાદિત ચુકાદા દ્વારા મહેસૂલ અધિકારી, અપીલીય સત્તામંડળ અને ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશોને રદ કરીને રિટ પિટિશનને મંજૂરી આપી હતી.ઉપર સૂચવ્યા મુજબ કેટલાક નિર્દેશો આપવામાં આવ્યાહતા.ઉચ્ચ અદાલતે અન્ય બાબતોની સાથે એવું માન્યું હતું કે સમર્પણ મોટા પાયે અથવા તો તેના ચોક્કસ વર્ગના લોકોના ઉપયોગ અથવા લાભ માટે કરવામાં આવ્યું ન હતું અને તેથી દાન ખાનગી પ્રકૃતિનું હતું.એવું નોંધવામાં આવ્યું હતું કે ન તો વ્યવસ્થાપન કે ન તો ખર્ચ પરનું નિયંત્રણ લોકોનું હતું અને તેથી આદેશોને રદ કરી દીધા હતા.

અપીલના સમર્થનમાં, અપીલકર્તા-રાજ્ય અને તેના કાર્યકર્તાઓના

વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે ઉચ્ચ ન્યાયાલય એ હકીકતની અવગણના કરીને ગંભીર ભૂલોકરેલ છે કે પ્રતિવાદીઓએ જુદા જુદા સમયે જુદા જુદા વલણ અપનાવ્યા છે.તેઓએ પોતે સ્વીકાર્યું છે કે દાન જાહેર પ્રકૃતિનું હતું.આમાં અગાઉની રિટ પિટિશનમાં હાઈકોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા આદેશ અને હાઈકોર્ટ સમક્ષ દાખલ કરવામાં આવેલી રિટ પિટિશનમાં કરવામાં આવેલી વિનંતી સહિત વિવિધ આદેશોનો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો છે.

બીજી તરફ પ્રતિવાદીઓ માટે વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે ઉચ્ચ અદાલતે પશ્ચિમ બંગાળ એસ્ટેટ એક્વિઝિશન એક્ટ, ૧૯૫૩ (ટૂંકમાં 'એક્વિઝિશન એક્ટ') ની કલમ ૪૪ (૨) (એ) હેઠળની કાર્યવાહીમાં વાસ્તવિક સ્થિતિની યોગ્ય નોંધ લીધી છે, જેમાં સ્પષ્ટપણે જણાવવામાં આવ્યું હતું કે દેવતા કલમ ૬ (૧) (૧) અને ૬ (૨) અને એક્વિઝિશન એક્ટની

કલમ ૧૭ની જોગવાઈ હેઠળ પૂરા પાડવામાં આવેલ લાભો મેળવવા માટે હકદાર છે. ૨૪.૮.૧૯૬૮ તારીખનો આ આદેશ રજૂ કરવામાં આવ્યો છે, તેને પડકારવામાં આવ્યો ન હતો.અર્પનમા (ધાર્મિક દાન) સ્પષ્ટપણે દાનનું સ્વરૂપ દર્શાવે છે.

વિવાદના ચુકાદા મુજબ, કેટલીક જોગવાઈઓ અને તથ્યાત્મક પાસાઓની નોંધ લેવાની જરૂર છે.એક્વિઝિશન એક્ટની કલમ ૫ એક્વિઝિશન એક્ટની કલમ ૪ હેઠળ બહાર પાડવામાં આવેલી સૂચનાની અસર સાથે સંબંધિત છે. કલમ ૬ (૧) નું મહત્વ છે અને તે નીચે મુજબ વંચાણે લેવી જરૂરી છે.

૬. "અમુક જમીનો જાળવી રાખવાનો મધ્યસ્થીનો અધિકાર-(૧) કલમ ૪ અને ૫માં કંઈપણ સમાવિષ્ટ હોવા છતાં, મધ્યસ્થી, પેટા-કલમ (૨) ના પરંતુકમાં ઉલ્લેખિત કિસ્સાઓ સિવાય, પરંતુ તે પેટા-કલમની અન્ય

જોગવાઈઓને આધિન, નિહિત કરવાની તારીખથી અસરથી જાળવી

રાખવાનો હકદાર રહેશે –

(અ) વસાહતમાં સમાવિષ્ટ જમીન:

(બી) મધ્યસ્થી અથવા ભાડૂત ન હોય તેવી કોઈ પણ વ્યક્તિની માલિકીની

ઇમારતો અને માળખાનો સમાવેશ કરતી અથવા તેને લગતી જમીન, જે રજા

અથવા લાઇસન્સ દ્વારા તેના હેઠળ ધરાવે છે.

સમજૂતી.— આ ખંડના હેતુઓ માટે 'ભાડૂત'માં કલકત્તા શિકા ટેનન્સી એક્ટ,

૧૯૪૯માં વ્યાખ્યાયિત શિકા ભાડૂતનો સમાવેશ થતો નથી:

(સી) બિન-કૃષિ જમીનાં ખાસ કબજામાંજેમાં ભાડૂત ન હોય તેવી કોઈપણ

વ્યક્તિ દ્વારા તેના હેઠળ લીવ અથવા લાઇસન્સ દ્વારા રાખવામાં આવેલી

જમીનનો સમાવેશ થાય છે, જે વિસ્તારમાં પંદર એકરથી વધુ ન હોય અને

ખંડ (એ) હેઠળ જાળવી રાખવામાં આવેલી કોઈપણ જમીનને બાકાત રાખવામાં આવે, પરંતુ ખંડ (એ) અને (સી) હેઠળ મધ્યસ્થી દ્વારા જાળવી રાખવામાં આવેલી જમીનનો કુલ વિસ્તાર વીસ એકરથી વધુ ન હોવો જોઈએ, જે તેના દ્વારા પસંદ કરવામાં આવે:

વધુમાં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે જો કલમ (સી) હેઠળ મધ્યસ્થી દ્વારા અથવા તેના કોઈ ભાગ હેઠળ જાળવી રાખવામાં આવેલી જમીન નિહિત કરવાની તારીખથી સતત પાંચ વર્ષના સમયગાળા માટે લાભદાયી અથવા ઉત્પાદક હેતુ માટે ઉપયોગમાં લેવામાં ન આવે, તો જમીન સંપાદન અધિનિયમ, ૧૮૯૪ ની કલમ ૨૩ અને ૨૪ માં નિર્ધારિત સિદ્ધાંતો અનુસાર નિર્ધારિત વળતરની ચુકવણીને આધિન રાજ્ય સરકાર દ્વારા જમીન અથવા તેનો ભાગ ફરી શરૂ કરી શકાય છે.

XX

XX

XX

XX

XX

૧૯૮૧ સુધી ધાર્મિક અથવા સખાવતી દાનના સંદર્ભમાં કોઈ ટોચમર્યાદા નહોતી, તે ખાનગી અથવા જાહેર હોય.૧૯૮૧ માં જમીન સુધારણા અધિનિયમમાં સુધારો કરવામાં આવ્યો હતો અને કલમ ૧૪ એમ (૫) અને (૬) ની જોગવાઈઓ અસરકારક બની હતી અને ટોચમર્યાદા વિસ્તાર સૂચવવામાં આવ્યો હતો.પ્રથમ વખત ખાનગી અને જાહેર સખાવતી સંસ્થાઓ વચ્ચે તફાવત નકકી કરવામાં આવ્યો હતો.

કલમ ૧૪ એમ (૫) અને (૬) નીચે પ્રમાણે વાંચે છે:—

"(૫) જાહેર પ્રકૃતિ સિવાયના ટ્રસ્ટ અથવા દાનની માલિકીની જમીનો ટ્રસ્ટ અથવા દાનનાં લેખકની માલિકીની જમીનો હોવાનું માનવામાં આવશે અને આવા લેખકને આ અધિનિયમ હેઠળ ઉપરોક્ત જમીનોમાં તેના હિસ્સાની હદ સુધી રૈયત માનવામાં આવશે અને ટ્રસ્ટ અથવા દાનનાં આવા લેખકની

માલિકીની અને જાળવી રાખવા યોગ્ય જમીનોના વિસ્તારની ગણતરી કરવા માટે અને આ પ્રકરણના હેતુઓ માટે તેનો ટોચમર્યાદા વિસ્તાર નક્કી કરવા માટે ઉપરોક્ત જમીનોમાં આવા લેખકનો હિસ્સો ધ્યાનમાં લેવામાં આવશે.

સમજૂતી.—"ટ્રસ્ટ અથવા દાનનાં લેખક"અભિવ્યક્તિમાં આવા ટ્રસ્ટ અથવા દાનનાં લેખકના વારસદારોનો સમાવેશ થાય છે.

(૬) પેટા-કલમ (૧) માં કંઈપણ સમાવિષ્ટ હોવા છતાં, ફક્ત સખાવતી અથવા ધાર્મિક હેતુ માટે અથવા બંને માટે જાહેર પ્રકૃતિના ટ્રસ્ટ અથવા સંસ્થાને આ અધિનિયમ હેઠળ રૈયત માનવામાં આવશે અને રાજ્યમાં તેના કેન્દ્રો અથવા શાખાઓની સંખ્યા હોવા છતાં, ૭ માનક હેક્ટરથી વધુ ન હોય તેવી જમીન જાળવી રાખવાનો હકદાર રહેશે.

બી. કે. મુખર્જીના ધ હિન્દુ લો ઓફ રિલિજિયસ એન્ડ ચેરિટેબલ ટ્રસ્ટમાં

ટાગોર લો વ્યાખ્યાન આપે છે કે જાહેર અને ખાનગી સખાવતી ટ્રસ્ટ વચ્ચેનો તફાવત નીચેની શરતોમાં દર્શાવવામાં આવ્યો છે:

"જાહેર અને ખાનગી હેતુ વચ્ચેનો તફાવત-વ્યક્તિઓ માટે ભેટ-જાહેર હેતુ અને જાહેર ન હોય તેવા હેતુ વચ્ચેનો તફાવત ખૂબ જ પાતળો અને તકનીકી છે અને તેની સરળ વ્યાખ્યા કરવી મુશ્કેલ છે. ટ્યુડોરે તેમના પુસ્તક 'ચેરિટીઝ'ની પાંચમી આવૃત્તિમાં આ વિષય પરના કેસોમાંથી અનુમાન કરી શકાય તેવા સિદ્ધાંતોનો સારાંશ આપ્યો છે:

"જો દાતાનો ઈરાદો માત્ર ચોક્કસ વ્યક્તિઓને લાભ આપવાનો હોય, તો ભેટ સખાવતી નથી, તેમ છતાં ભેટનો હેતુ તેમની ગરીબીને દૂર કરવાનો હોઈ શકે છે, તે ચોક્કસ વ્યક્તિઓના સંદર્ભમાં કોઈ અન્ય હેતુ પૂર્ણ કરે એટલા મર્યાદિત ન હોય તો સખાવતી હશે; બીજી તરફ, જો દાતાનો ઉદ્દેશ ગરીબી દૂર કરવાનો, શિક્ષણ અથવા ધર્મને આગળ વધારવાનો અથવા

એલિઝાબેથના કાયદાના અર્થમાં અન્ય હેતુ સખાવતી હેતુ પૂર્ણ કરવાનો હોય,
તો કોઈ ચોક્કસ વ્યક્તિને ભંડોળનો દાવો કરવાનો અધિકાર આપ્યા વિના,
ભેટ સખાવતી છે.

ધાર્મિક દાન બે પ્રકારના હોય છે, જાહેર અને ખાનગી. જાહેર દાનમાં,
સમર્પણ મોટા અથવા ચોક્કસ વર્ગના લોકોના ઉપયોગ અથવા લાભ માટે
હોય છે. પરંતુ જ્યારે મિલકતને પારિવારિક દેવની પૂજા માટે અલગ રાખવામાં
આવે છે, જેમાં જનતાને રસ નથી, ત્યારે દાન ખાનગી હોય છે. તે હકીકતનો
પ્રશ્ન છે કે મંદિર ખાનગી છે કે જાહેર. મંદિરની મિલકતોની હદ, ભક્તોની
વર્તણૂક, સ્થાપક અને તેના વંશજો દ્વારા કરવામાં આવતી દેખરેખ કે ભાડું
અને નફાનો ઉપયોગ લાંબા સમય સુધી મંદિર માટે જ કરવામાં આવે છે કે
કેમ તે ધ્યાનમાં લેવાના સુસંગત પરિબલો છે કે કેમ તે ધ્યાનમાં લેવું જોઈએ
કે મંદિર જાહેર છે કે ખાનગી, તેમજ દર્શન અને પૂજા માટે મંદિરની મુલાકાત

લેનાર લોકો, મંદિરનો દેખાવ, વ્યવસ્થાપન સાથે જાહેર સભ્યોનું જોડાણ અને અગાઉના નિવેદનો અથવા પક્ષકારોના પ્રવેશ.

ટ્રસ્ટ ખાનગી છે કે નહીં તે નક્કી કરવા માટે, નીચેના પરિબલો સુસંગત

છે:

(૧) જો લાભાર્થીઓ નિશ્ચિત વ્યક્તિઓ છે;

(૨) જો અનુદાન આપનાર કોઈ વ્યક્તિની તરફેણમાં કરવામાં આવ્યો હોય

અને કોઈ દેવતાની તરફેણમાં નહીં;

(૩) આ મંદિર દાતાના નિવાસસ્થાનના પરિસરમાં આવેલું છે.

(૪) જો મહેસૂલ રેકૉર્ડ અથવા એન્ટ્રીઓ સૂચવે છે કે જમીન કોઈ વ્યક્તિના

કબજામાં છે અને દેવતામાં નથી. બીજી તરફ એક અનુમાન લગાવી શકાય છે

કે મંદિર તેની સાથે જોડાયેલી મિલકતો સાથે એક જાહેર ટ્રસ્ટ છે:

(૧) જો લોકો જમણી બાજુએ મંદિરની મુલાકાત લે છે

(૨) જો દાન એ દેવતાનું નામ છે.

(૩) લાભાર્થીઓ જનતા છે.

(૪) જો વ્યવસ્થાપન જાહેર એજન્સી દ્વારા કરવામાં આવે છે અથવા મંદિરના

ખાતાઓની જનતા દ્વારા તપાસ કરવામાં આવી રહી છે.

ઉચ્ચ ન્યાયાલયના ચુકાદાનું સાદું વાંચન દર્શાવે છે કે વાસ્તવિક સ્થિતિને તેના યોગ્ય પરિપ્રેક્ષ્યમાં ધ્યાનમાં લેવામાં આવી નથી અને હકીકતમાં ઉચ્ચ અદાલતે કેટલાક સંબંધિત દસ્તાવેજો અને સામગ્રીનો ઉલ્લેખ કર્યો નથી.અગાઉની રિટ પિટિશન એટલે કે સિવિલ રિટ પિટિશન નં.૪૯૪૧ (ડબલ્યુ)/૧૯૭૬માં દેવતાના વતી કરવામાં આવેલી રજૂઆતોનો ઉલ્લેખ કર્યા પછી એક વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશે ૧૬.૭.૧૯૮૦ પર નિર્ણય લીધો

હતો.

"તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે હકીકતમાં ડેબટર મિલકતોની આવકમાંથી શૈક્ષણિક સંસ્થાઓ અને દવાખાનાઓ ઉપરોક્ત દેવતાના શેઐટ્સ દ્વારા ચલાવવામાં આવે છે અને ઉપરોક્ત હકીકતો સ્પષ્ટપણે નિર્દેશ કરે છે કે મિલકતોનો ઉપયોગ જાહેર પ્રકૃતિના ધાર્મિક અને સખાવતી હેતુ માટે કરવામાં આવે છે.શ્રી મિત્રાની દલીલમાં મહત્વ હોવા છતાં, મારા માટે હાલના તબક્કે નિર્ણય લેવાની જરૂર નથી કે શું ડેબટર મિલકતોનો ઉપયોગ ખરેખર જાહેર પ્રકૃતિના ધાર્મિક અને સખાવતી હેતુ માટે કરવામાં આવે છે કે કેમ.

મહેસૂલ અધિકારી સમક્ષ દાખલ કરવામાં આવેલી દલીલોની લેખિત નોંધોમાં, અન્ય બાબતોની સાથે નીચે મુજબ જણાવવામાં આવ્યું હતું:

"શ્રી શ્રી લક્ષ્મી જનાર્દન ઠાકુરનું આ દાન સંપૂર્ણપણે નવોદિત દેવતા છે જે

જાહેર પ્રકૃતિના છે.હકીકતમાં આ ધાર્મિક અને સખાવતી પ્રકૃતિની એક સંપૂર્ણ જાહેર ડેબ્યુટર એસ્ટેટ છે અને તે એસ્ટેટ ડબલ્યુ.બી.એલ.આર અધિનિયમ, ૧૪એમ પેટા કલમ ૫ દ્વારા આપવામાં આવેલ રક્ષણનો લાભ મળશે.

તેવી જ રીતે, દાખલ કરેલી રિટ પિટિશનમાં એક દાદ નીચે મુજબ હતી:

"દેવી-દેવતાઓની તરફેણમાં સમર્પિત સંપત્તિઓનો સંપૂર્ણપણે ધાર્મિક અને સખાવતી હેતુઓ માટે ઉપયોગ થતો હોવાનું જાહેર કરતી અને/અથવા ઘોષણાના સ્વરૂપની રિટ, મહેસૂલ અધિકારી નંદીઓની વ્યક્તિગત સંપત્તિઓ સાથે ઉપરોક્ત સંપત્તિઓને ટેગ કરી શકતા નથી અને મહેસૂલ અધિકારી, અપીલ અધિકારી અને વિદ્વાન ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા આ રીતે પસાર કરવામાં આવેલ આદેશ ખોટો, ગેરકાયદેસર અને કાયદાની વિરુદ્ધ છે.

પ્રતિવાદી માટે વિદ્વાન વકીલ દ્વારા જે આદેશ પર નિર્ભરતા મૂકવામાં

આવી છે તે ૨૧.૧.૨૦૦૩ પર પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.દેખીતી રીતે તે સમયે ખાનગી અને જાહેર સંસ્થાઓ સામે ટોચમર્યાદાનો પ્રશ્ન સુસંગત નહોતો.

ઉચ્ચ અદાલતે તમામ સંબંધિત પાસાઓ પર વિચારણા કરી હોય તેવું લાગતું નથી અને તે એકાએક નિષ્કર્ષ પર આવી છે અને નીચેના તારણો નોંધવામાં આવ્યા છે:

"અરજદારો દ્વારા એવી કોઈ સામગ્રી દર્શાવવામાં આવી નથી કે જે જાહેર પ્રકૃતિને ધ્યાનમાં રાખીને ઉક્ત દાન રાખવાની જરૂરિયાતોને સંતોષે.

ઉપરોક્તબાબતોની યોગ્યતાને ધ્યાનમાં રાખીને, હાઈકોર્ટના આદેશને રદ કરવો અને આ બાબતને નવેસરથી વિચારણા માટે તેને મોકલી આપવી યોગ્ય રહેશે.તે અગાઉની રિટ પિટિશનમાં આદેશની અસર, રજૂઆતની અસર અને લેખિત નિવેદન અને રિટ પિટિશનમાં કરેલી દાદને ધ્યાનમાં લેશે.આ

પાસાઓને પક્ષો દ્વારા મૂકવામાં આવનારી અન્ય સામગ્રી સાથે ધ્યાનમાં લેવામાં આવશે.કહેવાની જરૂર નથી કે તમામ સંબંધિત સામગ્રીને ધ્યાનમાં રાખીને ઉચ્ચ અદાલત કાયદા અનુસાર રિટ અરજીનો નિકાલ કરશે.

અંતિમ પરિણામમાં અપીલને મંજૂરી આપવામાં આવે છે, જેમાં ખર્ચ અંગે કોઈ આદેશ આપવામાં આવતો નથી.

અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે છે.

This judgment has been translated using AI Tool - SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ:સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER:The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====